

O TESTAMENTO DE XOÁN DE PADRÓN (a. 1405, ACS): EDICIÓN CRÍTICA¹

GONZALO HERMO GONZÁLEZ
Instituto da Lingua Galega
Asociación Galega de Onomástica

RESUMO

O artigo recolle a edición interpretativa dun documento notarial do século XV conservado no Arquivo Catedralicio de Santiago de Compostela. Acompañan á lectura do texto algunhas notas de carácter introdutorio con información codicolóxica, histórica e paleográfica. En último termo, achégase o inventario completo das formas onomásticas rexistradas, con datos relativos ao nome moderno e localización xeográfica no caso da toponimia.

ABSTRACT

This paper is a philological edition of a notarized document from the 15th century filed in the Archive of the Cathedral of Santiago de Compostela. Introductory notes with information on codex, history and paleography issues are enclosed. A full account of the registered onomastic forms is enclosed as well, including data relative to the current use and location, in the case of place names.

PALABRAS CHAVE

lingüística histórica, prosa notarial galega, onomástica, toponimia, antroponimia.

KEYWORDS

historical linguists, Galician notarized prose, onomastics, place names, anthroponymy.

¹ O meu agradecemento a Ana Boullón e Maca Pérez, pola lectura, as suxestións e polo pulo.

É obxectivo deste artigo presentar a edición filolóxica dun documento notarial do século XV custodiado no Arquivo Catedralicio de Santiago de Compostela (en diante, ACS). Xunto á lectura interpretativa do texto, á que se anexa un aparato de notas e a relación detallada dos criterios de edición, incorporo algunhas mencións de tipo codicolóxico, histórico e paleográfico a modo de estudo introdutorio. Ofrezco, ademais, o listado completo das cadeas onomásticas rexistradas, engadindo datos relativos á forma moderna e localización xeográfica no caso da toponimia.

Concibo este traballo como achega ao necesario labor de publicación do material inédito do ACS. Retallos da historia de Galicia como país, do dereito civil galego ou da realidade da lingua medieval permanecen silenciados no groso desa documentación sen publicar. Cómpre, pois, poñela a disposición de lingüistas, historiadores, especialistas en dereito e demais estudosos interesados na cuestión, pero tamén do público xeral, pois algún anaco do noso pasado está neles.

1. Descrición do manuscrito. Comentario e edición das notas marxinais

Encontrámonos ante un pergamiño escrito en letra cortesá que data do 29 de outubro de 1405. Malia á ausencia dunha referencia explícita no corpo do texto, hai datos que suxiren que foi redactado en Compostela: presenza de certos topónimos/apelidos detoponímicos do entorno urbano (“Rodrigo Eanes da Fonte do Franquo”, 13-14), rango do notario (“notario publico jurado de Santiago”, 19) e lugar de custodia (ACS).

O pergamiño mide 315 x 168 mm. A medición realizouse polo centro do manuscrito, tanto de arriba a abaixo como nos laterais desde a parte máis afastada. O estado de conservación é bo.

O corpo do texto está dividido en dúas partes, ben delimitadas pola separación de espazo. A primeira, disposta en

bloque, vai das liñas da 1 á 18 e recolle as decisións sucesorias de Xoán de Padrón, o nomeamento dos cumpridores e a listaxe de testemuñas. A segunda, escrita por outra persoa, acolle a subscripción notarial, de carácter formulario (liñas 19-20). Dúas mans interveñen, pois, na redacción da manuscrito: o notario, autor do intitulación final que dota de validez xurídica o documento, e un amanuense encargado de redactar as disposicións previstas na sucesión testada.

O escribán presenta unha grafía clara e lexible. As liñas son de disposición uniforme con algún vestixio de pautado. Pola contra, a escrita do notario singularízase pola súa irregularidade. As liñas bailan; a grafía é pouco coidada e tende á cursividade. O trazado discontinuo de certas letras dá noticia de que a man tremía á hora de escribir, probable síntoma dun estado de idade avanzado (*cfr.* epígrafe 2). Todos estes elementos complican a lectura, se ben non a imposibilitan. A carón da pasaxe redactada polo notario, o signo que o identifica:

Na marxe superior esquerda, produto dunha terceira man, encontramos a datación do documento: “ano dei 405”. Esta nota marxinal relaciónase cun rexesto redactado en castelán que se sitúa na parte superior do dorso do pergamiño:

Testamento *que* hico Juan de Padron, escriuano, en *que* deja por heredera a esta *santa* Iglesia de todos sus vienes des|pues de muerta su muger Mª Rrapella y a Margarida, Catalina y Maria,

sus hijas, y el hijo o hija de *que* la dicha su muger andaba pre-
nada

Seguramente ambos epitextos son obra de clérigos encar-
gados de catalogar o material documental do ACS nunha época
moi posterior á que foi producida. O tipo de letra e a lingua
empregada así parecen suxerilo.

Tamén no dorso, escrito en vertical, atopamos restos dun
outro resumo, este en galego:

*por que os bees de Joan de Padron | despois morte de sua muller
pede | sua filla sen seme fican ao cabidoo*

Xusto debaixo, apenas visible, figura: “Manda de Iohan
de Padron”.

O manuscrito aparece mencionado na colección López
Ferreiro do arquivo-biblioteca da catedral de Santiago (Sánchez
Sánchez 2008: 116). Este dato demostra que o pergamiño pasou
polo escritorio do célebre arquivista compostelán, aínda que
nunca chegou a editalo.

2. *A notaría na Galicia baixomedieval. O notario: García Suárez das Encrobas*

O paso polo trono de Afonso X o Sabio supuxo mudanzas
substanciais na ordenación e vida lexislativa dos reinos integra-
dos na Coroa de Castela, entre eles o de Galicia. No que se refire
ao ámbito notarial, algunhas obras impulsadas polo monarca
castelán, como o *Foro Real* ou as *Sete Partidas*, outorgáronlle á
vella figura do *scriptor* ou *escribán* a capacidade de validar a do-
cumentación que rubricaba. É dicir, aquel funcionario que antes
exercía de simple redactor de textos burocráticos, agora pasa a
conformar unha persoa legal con facultade para dotar os escritos
de *auctoritas* ou *plena fides*, isto é, de recoñecemento e credibili-
dade. O oficio da escrituración fende daquela en dous modelos
distintos de profesional, con categorías tamén diferentes na es-

cala funcional: o copista autorizado para sancionar o documento xurídico-administrativo (o *notario* ou *notario público*) e o que non posúe esa autorización (o *escribán*). Non obstante, a diferenza entre un e outro non debía ser tan clara como se desprende das leis afonsinas, pois, no sucesivo, os termos *notario* e *escribán* aparecerán empregados con frecuencia de xeito confuso, ata tal punto que ás veces é imposible determinar o rango real do individuo que asina o manuscrito.

Sexa como for, a profesionalización da escrita administrativa que ten lugar na segunda metade do século XIII fai des-puntar unha tipoloxía notarial que ten o seu fundamento no ámbito de actuación de cada oficial titular. As tres figuras sobranceiras son as do *notario real*, *notario público xurado* e *notario apostólico* e *monástico*. O primeiro deles, ás veces chamado *de nomeamento real* ou *de cámara real*, era elixido directamente polo soberano e tiña capacidade para actuar en calquera territorio do reino, aínda que ás veces estivese adscrito a unha poboación ou congregación relixiosa determinada. Pola súa parte, o *notario público xurado* era contratado por un concello, cidade ou vila para exercer a súa función nos límites espaciais que demarcaba a institución contratante. Por último, o papel de *notario apostólico*, denominado *monástico* se operaba no seo dun mosteiro, acostu-maba a exercer un crego designado polo bispo para encargarse de asuntos vinculados á Igrexa, especialmente dos de carácter interno. Outras clases e tipos, tales como o *notario de nomeamento señorial* ou os *notarios mixtos*, adoitan ser considerados derivacións destes tres grupos básicos (Rojas Vaca 2001: 337-340).

En todo caso, o funcionario titular podía dispoñer da axuda doutros escribáns para o desenvolvemento da súa función. Estes axudantes, chamados *escusadores* ou *suplentes*, realizaban o proceso de escrituración en nome do notario autorizado, quen normalmente sancionaba o documento co seu signo, aínda que, en ocasións, o suplente podía ter permiso para rubricalo el mesmo. O escusador é, en moitas ocasións, un notario real, apostólico ou público xurado doutro lugar ao que o titular recorre en determinados momentos en que, por motivo de ausencia ou exceso de traballo, non pode atender a totalidade dos

encargos. No entanto, en Compostela hai tradición de amanuenses que desenvolven toda a súa carreira profesional como suplentes, probablemente pola gran cantidade de documentación que demandaba o centro neurálxico dunha arquidiocese (Vázquez Bertomeu 1997: 506). Nestes casos, o escribán escusador constitúe unha figura que se confunde coa do secretario.

Á luz da análise do noso pergamiño, podemos concluír que o notario, García Suárez das Encrobas, dispuxo de axuda á hora de levar a termo o proceso de escrita. Dado que non se menciona o nome do copista axudante no corpo do texto, temos que inferir información a partir de testemuños externos. Botando man da base de datos de antroponimia medieval do Instituto da Lingua Galega, do TMILG e dalgunha outra fonte que considere interesante consultar (Zapico Barbeito 2005), dei rexistrado un total de nove manuscritos que aluden á persoa de García Suárez das Encrobas, todos eles documentos xurídicos onde figura en calidade de notario público xurado de Santiago. Organízoos nunha táboa, en que cada fileira representa un manuscrito distinto que identifico cunha letra. O lugar de custodia cítoo coas siglas correspondentes: AHUS (Arquivo Histórico Universitario, Santiago de Compostela) e ACS (Arquivo Catedralicio de Santiago):

	ANO	LUGAR	XÉNERO	EDICIÓN
A	1361	AHUS	Arrendamento	Lucas Álvarez e Justo Martín (1991: 243)
B	1363	AHUS	Renuncia	Lucas Álvarez e Justo Martín (1991: 249)
C	1375	ACS	Testamento	López Ferreiro (1901: 386)
D	1390	ACS	Constitución sinodal	García y García (1981: 314)
E	1400	ACS	Testamento	López Ferreiro (1901: 283)
F	1400	ACS	Apertura testamento	López Ferreiro (1901: 606, 615)

G	1403	AHUS	Doazón	Lucas Álvarez e Justo Martín (1991: 280)
H	1405	AHUS	Doazón	Lucas Álvarez e Justo Martín (1991: 282)

Táboa 1: Documentos editados de García Suárez das Encrobas en calidade de notario.

Do anterior podemos tirar que García Suárez das Encrobas exerceu de notario en Compostela, cando menos, de 1361 a 1405, isto é, un total de 44 anos. Incluso dando por feito que accedera ao cargo a unha idade temperá, no momento de producirse o acto que nos ocupa (1405), tiña que ser necesariamente un ancián, máxime se temos en conta que a esperanza de vida do home do medievo rondaba os 30 anos (Le Goff 1999: 214-215). Esa dato xustifica os tremores á hora de coller a pena e, ao mesmo tempo, explica que botase man, non xa dun escusador para momentos puntuais, senón dun escribán persoal que, a xeito de secretario, se encargase de copiar o texto notarial con grafía comprensible.

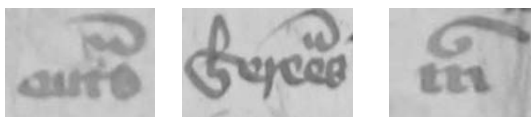
O conxunto da documentación consultada non nos fornece información sobre a súa biografía, feito derivado da función que desempeña. Podemos conxecturar, no entanto, que fose fillo de Sueiro Martíns das Encrobas, a quen atopamos exercendo de notario público xurado de Santiago, polo menos, entre 1324 e 1339. As datas cadran e as evidencias son transparentes. Repárese na presenza do patronímico *Suárez* ('fillo de Sueiro') e na referencia toponímica. A maior abastanza, habemos ter en conta a predisposición dos oficios medievais a constituírense en profesións hereditarias.

Apunto, para rematar, un dato que axiña chamará a atención de quen consulte a documentación que conservamos do notario. En F (caso único) aparece mencionado co prenome *Rui* antecedendo a *García*: *En presenza de rui garcia suares das encrouas* (López Ferreiro 1901: 606). Cómpre aclarar que só se trata dun erro de lectura: *En presenza de mi, Garcia Suares das Encrovass*.

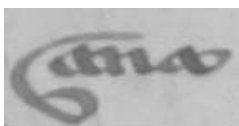
3. Particularidades dalgúns grafemas

Bosquexo neste punto un breve repaso polos principais problemas de lectura que, a ollos dun usuario moderno, presentan algunhas letras:

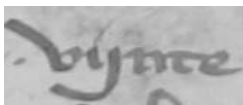
<a>.- Cando aparece sobreposta conta con morfoloxías diferentes: ben aberta por riba con trazado cursivo e liña curva no alto (semellante a un <u>), ben con forma de sigma aberta. Ambas variantes poden posuír tanto valor abreviativo como concreto. O amanuense emprégaas, ademais, para marcar a presenza de dúas vogais consecutivas na cadea escrita, confundindo a súa función coa das plicas.

<ç>.- Nalgún caso, a cedilla comeza por debaixo do <c> curvándose á esquerda cara ao alto ata rodear parte da palabra.

<i> e <j>.- As secuencias con *i* curto e longo sucesivos son susceptibles de confundírense con <y>. De habelas, a cursividade do trazo inferior e as plicas determinan a diferenza.

<s> e <z>.- En posición final é difícil distinguir unha letra da outra, aínda que hai características que permiten discriminar: <s> escríbese nun golpe de pluma e <z>, máis anguloso, en dous.

Plicas.- Nalgunhas ocasións presentan unha forma semellante á dun sinal xeral de abreviación.

4. Criterios de edición

Para a edición do presente documento sigo esencialmente os criterios defendidos polo profesor Ramón Lorenzo no ano 1998 e actualizados en 2004. Entendo que a proposta de Lorenzo permite resolver de xeito adecuado a tensión existente en toda edición filolóxica entre fidelidade á lingua do orixinal e vontade de interpretación textual. Baixo esta premisa, o traballo preséntase como un material rendible para o lector especialista, cuxo interese cae do lado da lingua que efectivamente transmite o manuscrito, mais tamén accesible para o público xeral, feito que se concreta na decisión de desenvolver todas as abreviaturas ou actualizar a puntuación. Algún pequeno desvío a respecto do esquema previsto por Lorenzo, puntualizado nas páxinas que seguen, xustifícase en base á intención de marcar calquera interpretación do editor que non reflecta con exactitude o que se le no documento, mesmo naqueles casos en que a abreviatura ofrece unha única solución posible. Coincido con Boullón / Monteagudo (2009) en empregar aparato crítico no canto de notas, desde a crenza que o seu uso facilita unha lectura fluída. A continuación sintetizo as principais características da edición, deténdome nalgúns aspectos que considero interesante destacar. Indico entre parénteses o número de liña.

4.1. A segmentación gráfica das palabras adáptase á convención actual. Altero a escrita orixinal para unir aqueles exemplos en que *por* e o cuantificador indeterminado *todos* aparecen separados do alomorfo do artigo definido: *todoslos*, 4; *porlos*, 3.

4.2. Na escrita de maiúsculas e minúsculas sigo os usos modernos. Transcribo <R> alto como <rr> duplo, de acordo con Lorenzo (1988: 79).

4.3. Actualizo a puntuación, consciente de que operar neste terreo cun criterio conservador dificultaría enormemente a tarefa lectora.

4.4. Acentúo soamente con función diacrítica. O uso do til restrínxese aos seguintes casos: *dé* (P3 do presente de subxuntivo do verbo *dar*, hoxe *dea*) fronte a *de* (preposición) e *á* (contracción da preposición *a* e o artigo definido feminino singular) fronte a *a* (artigo definido feminino singular).

4.4.1. Decidín non acentuar a P3 de singular do presente de indicativo do verbo *ser* (he, 2) por presentar <h> diacrítico e ser imposible a confusión coa conxunción copulativa, que transcribo sempre *et* (cfr. 3.7.5).

4.5. No aspecto gráfico procedo cun criterio conservacionista ponderado:

- Deixo <u> e <v> tal e como aparecen no documento. Do mesmo xeito opero con <i>, <y> e <j>, por unha banda, e con <s>, <ss>, <ç> e <z>, pola outra.
- Respecto as marcas de escrita latinizante e pseudolatizante e por iso non interveño en *scripuan/scripuaes* (2, 18) nin en *dapno* (13). Consecuentemente, o <q> cun <o> sobreposto escriboo <quo> (Tato Plaza 1999: 82): *çinquo* (1), *quoreenta* (10), *Franquo* (14).
- Non simplifico as grafías duplas nin actualizo o uso de <h> nin de <l> e <ll>, independentemente de que o valor dos grafemas sexa lateral alveolar [l] ou lateral palatal [λ].
- Non respecto os distintos tipos de <s> nin tampouco reproduzo as plicas nin o punto sobre <y> por responderen, no estadio de lingua en que nos atopamos, a características paleográficas e non grafo-fonéticas (Tato Plaza 1999: 78).
- Coloco <n> sempre que no documento apareza o dito grafema desprovisto de calquera trazo sobre el, sexa cal for o seu contido fonolóxico: nasal alveolar (*noue*, 1) ou nasal palatal (“*prene*”, 7).

4.6. Os sinais xerais de abreviación son sistematicamente interpretados en función da realidade lingüística do galego medieval. Detéñome nalgúns casos:

4.6.1. Interpreto o sinal xeral como til de nasalidade naquelas palabras cuxo étimo xustifique a devandita nasalidade: *põer* < PŌÑĚRE (6). En consecuencia, se non existe fundamentación etimolóxica percíboos como marcas paleográficas superfluas: *mesmo* (< METĪPSĪMU) (14), *como* (< QUŌMŌDŌ) (15). En palabras con dúas vogais seguidas, o til de nasalidade colócoa sobre a primeira, independentemente de cal sexa a posición do sinal na cadea: *vēer* (11)

4.6.2. Cando o trazo sobre a palabra representa unha nasal implosiva desenvolvo a devandita consoante nasal: *morrendo* (7), *cantada* (11). Son excepcións a esta regra as formas *bēes* (2, 9, 11, 13, 15) e *contēe* (4), onde non temos a certeza de que o sinal xeral estea por vez da consoante implosiva: *bēes* < BĚNES, *contēe* < CONTĪNENT.

4.6.2.1. En posición final de palabra desenvolvo <n>: *condiçon* (9), *digan* (11). Malia a dispoñer no documento dalgún uso gráfico de <m> (*sam*, 3; *com*, 8), de reminiscencia latina, o certo é que nesta posición, no noso pergamiño como en xeral nos textos galegos da Idade Media, domina o uso de <n>.

4.6.3. Se o trazo sobre <n> marca a nasal palatal leo <ñ>: *señor* (1-2), *teña* (5, 9).

4.7. Interpreto as abreviaturas en todos os casos. Seguindo a recomendación de Clarinda de Azevedo Maia (1986: 29), decídín sinalar regularmente en cursiva o desenvolvemento das abreviaturas e sinais xerais, mesmo naqueles exemplos en que as posibilidades de lectura se reducen a unha (*verbi gratia*, outro abreviado *out*⁶). Entendo, coa estudosa portuguesa, que pode ser interesante para o lector especializado diferenciar as letras gráficas daquelas que resultan da interpretación das abreviaturas. Detallo a seguir os principais problemas con que, neste terreo, me atopei:

4.7.4. Na abreviatura do sufixo derivativo *-eir*, a semivogal palatal [j] transcríboas <i> e non <j> ou <y>. Optei por esa solución, contra a máis xeral nos documentos medievais para os

ditongos decrecente que é <y>, por existiren no orixinal formas do sufixo coa semivogal non abreviada onde o grafema escrito é <i>: *verdadeira* (3), *postromeira* (17). A mesma solución adopteina para *testemuño*: *testemoio* (20).

4.7.5. O signo tironiano interprétoos sempre <et>, pois é así como o copista nos transmite a conxunción copulativa en todos os exemplos en que decidiu escribila por extenso.

4.7.6. A abreviatura do nome grego de Cristo transcríboo sen <h>: *Cristo* (Boullón / Monteagudo 2009: 86).

4.7.7. *Morabedís* é abreviado <mor> (5, 6) e <mrs> (14, 17) cun trazo por riba. Por tanto, véxome obrigado a elixir entre interpretar , <v> ou <u>, todos eles grafemas posibles na documentación da altura. Sen poder botar man da escrita do texto en tanto referente, escollo a solución máis achegada ao étimo árabe: *morabedí* (<MURĀBITĪ).

5. Edición do manuscrito

1405, outubro, 29

Santiago de Compostela

Xoán de Padrón, escribán, declara herdeiras universais do seu patrimonio ás súas fillas Margarida, Catarina e María e ao fillo ou filla que naza con posterioridade ao ditado do testamento do seu matrimonio con María Rapela, á que lega o usufruto dos bens.

ACS, LD 28/1, orixinal, pergamiño, 316 x 168 mm., galego, bo estado.

Enno ano da naçença de noso señor Ihesu Cristo de mijll *et* quatrocentos *et* çinquo anos, vijnte *et* noue días do mes de outubro, *enno* nome de Deus, *amen*. Sabean todos *que* eu Iohan de Padron, ^l2 scrijuan, *renembrandome* da morte *per que* ey de pasar, da qual home do mundo *non* he scusado, faço m^ña manda *et* ordeno de meus b^ẽes. *Primeiramente* mando a m^ña alma ao meu señor Ihesu ^l3 Cristo *que* rremjo *enna* aruore da santa *verdadeira* cruz porlos pecadores saluar. *Et* rrogo *et* peço aa vijrgeen santa Maria *con* todaslas viirgeens *que* lle qeiran rrogar por m^{jñ} *et* a sam ^l4 Pedro *con* todoslos apostollos *que* lle rrogen por m^{jñ} *que* me qeira perdoar *et* auer de m^{jñ} miserjcordia, *etçetera*. *Et* ontre las outras cousas *que* se cont^ẽe *et* *enna* dicta

manda contijñase en ella estas clausulas *que se siguen*. Jten mando ao cabijdoo da igreia de Santiago dusetos *morabedis que me teña enno coro et me veña faser onrra et me leuen ao coro de Santiago*. Et se por *aventura* |⁶ o *dicto* cabijdoo *non me quiser faser onrra nen pōer enno dicto coro, que non ajan os dictos morabedis*. Jten ffaço por meus herees vniuersaaes mja manda complida a mjas fillas Margarida et |⁷ Cataljna et Maria et outro fillo ou filla de *que ande prene mja moller Maria Rrapella vijndo a lume et cristeisimo*. Et morrendo cada hũa destas mjas fillas, sosituyo por essa *que* |⁸ *finar aos outros que ficaren vjuos et asi ata o postromeiro*. Et morrendo o *postromeiro* sen ydade complida ou *sen seme*, faço por seu heree et meu a igreia de Santiago com |⁹ tal condiçon *que mja moller Maria Rrapella teña en toda sua vida os dictos bēes et o vsfroyto delles*. Et despoys sua morte *que fiquen aa dicta igreia*. Et outrosi *que a dicta Maria Rrapela teña* |¹⁰ et crije as *dictas moças et leue et aja os froitos dos dictos meus herdamentos*. Et cada ano dé de comer a *quoreenta pobres en quanto teuer as dictas moças*. Et *que dé de comer aos dictos quoreenta* |¹¹ *pobres o primeiro domingo que vēer despoys de dia de dia de todoslos santos*. Eu outrosi *que o cabiidoo da dicta igreia de Santiago, avendo asi os dictos bēes, que me digan hũa missa cantada enno altar* |¹² de Santiago en vespera de *santa Maria de setembro en cada hũa ano et vaan diser hũa rresponso sobre la mja sepultura*. Et, *non o querendo asi faser, mando et quero que non ajan os dictos* |¹³ *bēes et tiroos delles*. Et mando *que os vendan et den a pobres por amor de Deus, por la mja alma et de aqueles a quen eu soon tiudo*. Ffaço por meus conplidores sen seu dapno a Rrodrigo Eanes |¹⁴ da Fonte do Franquo et a Vasco Rrodrigues do Campo, tendeiro, et mandolles por seu afan dusetos *morabedis a anbos et dous*. Et encarrego sobre ello suas conçiencias. Et eso mesmo faço con elles |¹⁵ á *dicta mja moller por conplidor*. Jten mando *que se por aventura o dicto cabiidoo non quiser diser a dicta missa et rresponso porlos dictos bēes et se ouueren de vender como eu mando, que os vendan os dictos meus conplidores et os den a pobres por amor de Deus*. Esto dou por mja manda et *postromeira voontade*. Et rreuoco todaslas outras mandas et *codiçilos que ata aqui ey feitos* |¹⁷ et

quero et outorgo que non vallan saluo esta que dou por mña manda et postromeira voontade. Et couto mña manda en çinco mjll morabedis que peite quen contra ella veer. Et aja a maldiçon |¹⁸ de Deus et a mña.

Testes: Garcia Rrodrigues et Afonso Lourenço et Pero Afonso, clerigos de Santi Spiritus; et Gonçaluo Iograr, clerigo; Afonso de Mourelos; Diego Garçia et Aluaro Afonso, scripuaes. |¹⁹

Eu, Garcia Suares das Encroues, notario publico jurado de Santiago, desto presente foy et confirmo |²⁰ meu nome et signal aqui pono en testemoio de uerdade.

1.- ano: con trazo sobre <n>; mjll: cun trazo sobre <j> e outro sobre <ll>; anos: cun trazo sobre <n>; outubre: cun trazo recto atravesando o hastil de ; Iohan: cun trazo recto cruzando o hastil de <h>. || 2.- home: cun trazo sobre <m>. || 3.- santa: cun trazo que alonga o hastil de <t>; vijrgeen: cun sinal por riba con forma de <a> sobreposta; vijrgeens: cun sinal por riba con forma de <a> sobreposta. || 4.- etçetera: abreviatura mediante <ça> cun trazo por riba de <a>; contijñase: cun trazo sobre <e>; en: cun trazo sobre <n> || 6.- quiser: o <q> aparece escrito igual a cando representa <que> ou <qui>, posible reduplicación que corrixo; herees: cun sinal por riba con forma de <a> sobreposta; complida: cun trazo por riba de <m>. || 8.- heree: cun sinal por riba con forma de <a> sobreposta. || 9.- Rrapella: cun trazo sobre <ll> || 10.- ano: cun trazo recto sobre a palabra. || 12.- en: cun sinal xeral sobre <n>; ano: cun trazo sobre <n> || 13.- amor: cun sinal xeral recto sobre a palabra; dapno: cun trazo sobre <n>. || 14.- mesmo: cun trazo sobre <e>. || 16.- amor: cun sinal xeral recto sobre a palabra; feitos: cun trazo recto sobre a palabra. || 17.- en: cun sinal xeral sobre <n>; mjll: presenta un sinal recto que atravesa os hastís dos dous eles.

6. Inventario onomástico

Recollo neste punto a información onomástica que se pode tirar do documento. Dispoño dous índices, un para antro-

pónimos e outro para topónimos, organizados por orde alfabética.

6.1. Índice antroponímico

Achego a listaxe completa de cadeas antroponímicas. Á información puramente onomástica, engado datos socioprofesionais e de parentesco, así como o papel que a personaxe desempeña no testamento: outorgante (out.), destinatario (dest.), cumpridor (cumpr.), testemuña (test.), notario (not.). A numeración refírese á/s liña/s.

Afonso de Mourelos [escribán] (test.): 18
Afonso Lourenço [clérigo] (test.): 18
Aluaro Afonso [escribán] (test.): 18
Cataljna [filla de Xoán de Padrón] (dest.): 7
Diego Garçia [escribán] (test.): 18
Garcia Rrodrigues [clérigo] (test.): 18
Garcia Suares das Encroues [notario público xurado de Santiago] (not.): 19
Gonçaluo Iograr [clérigo] (test.): 18
Iohan de Padron [escribán] (out.): 1
Margarida [filla de Xoán de Padrón] (dest.): 6
Maria [filla de Xoán de Padrón] (dest.): 7
Maria Rrapella [muller de Xoán de Padrón] (dest.): 7
 Maria Rrapella: 9
 Maria Rrapela: 9
Pero Afonso [clérigo] (test.): 18
Rrodrigo Eanes da Fonte do Franquo (cumpr.): 13-14
Vasco Rrodrigues do Campo tendeiro (cumpr.): 14

6.2. Índice toponímico

A meirande parte dos nomes de lugar do documento acompañan antroponímicos de acordo a un esquema do tipo *pre-nome* (+ *segundo nome*) + *de* + *nome de lugar* (Boullón Agrelo 1999: 57-58). Está en cuestión se eses topónimos identifican a proce-

dencia ou morada da persoa referida ou son xa apelidos detopónimos en sentido pleno, é dicir, sen unha correspondencia necesaria entre o nome do lugar e a orixe/residencia do individuo. Sexa cal for a súa función, non hai dúbida de que estamos ante topónimos e, como tales, pasan a engrosar a lista que a continuación ofrezco. Ao lado de cada cadea onomástica recollo o número de liña, o nome moderno e, cando sexa posible, a localización xeográfica:

Campo (14): Non identificado

Encroues [As] (19): San Román das Encrobas, Cerceda, Co. A variante *As Encroves* convive na Idade Media coa máis habitual *As Encrobas/As Encrovas*, incluso para aludir o noso notario: Garçia Suares das Encrouas (Lucas Álvarez e Justo Martín 1991: 249)

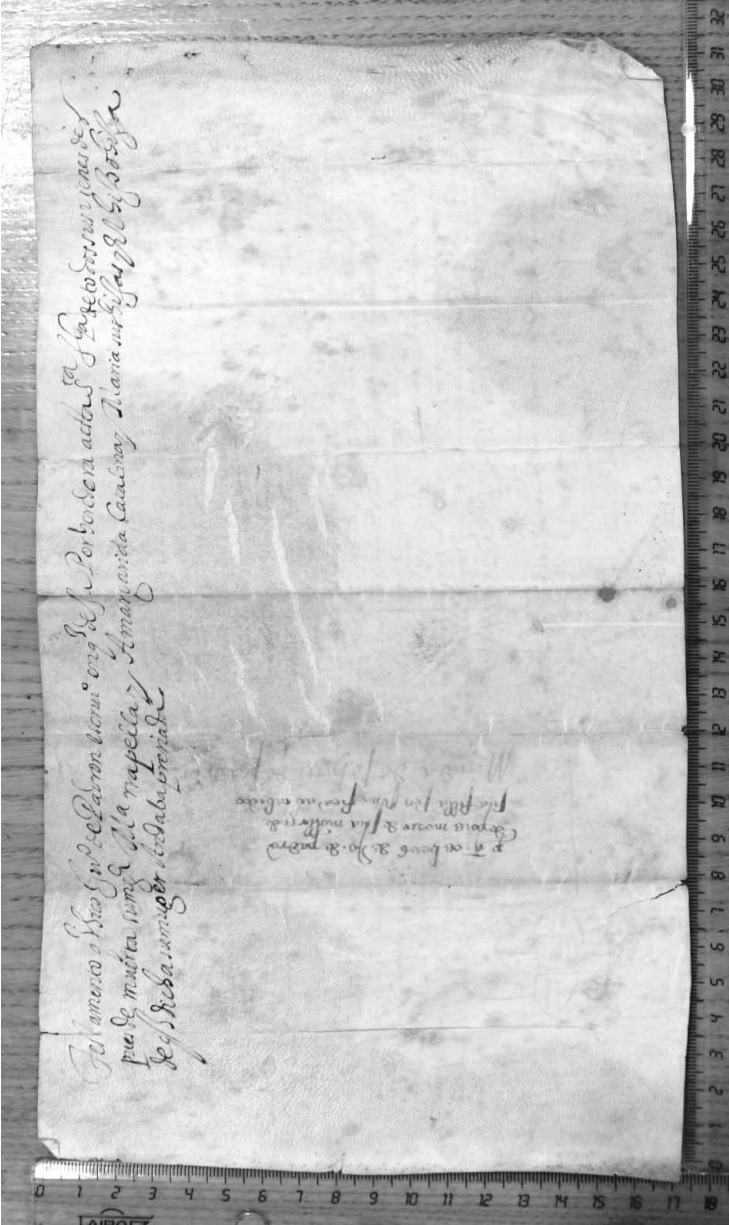
Fonte do Franquo (14): Fonte do Franco, rúa do Franco, Santiago de Compostela, Co.

Mourelas (18): Non identificado

Padron (1): Padrón, Co

Santiago (19): Santiago de Compostela, Co
igleia de Santiago: 5, 8
igleia de *Santiago*: 11

7. APÉNDICE

Yo el comento y fize el daron como oyo de si Per bida a attas fize de daron como de
pua de marta supia de la napella y Amara de la Caabana Maria m fize el daron
de fize a unger colabonada

Yo el comento y fize el daron como oyo de si Per bida a attas fize de daron como de
pua de marta supia de la napella y Amara de la Caabana Maria m fize el daron
de fize a unger colabonada

Testamento de Xoán de Padrón (dorso) Arquivo da Catedral de Santiago

8. Referencias bibliográficas

- Boullón Agrelo, Ana Isabel (1999). *Antroponimia medieval galega* (ss. VIII-XII). Tübingen : Niemeyer.
- Boullón Agrelo, Ana Isabel / Henrique Monteagudo (2009). *De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260*. Anexo 65 de *Verba*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.
- García y García, Antonio (Dir. ed.) (1981). *Synodicon hispanum I. Galicia*. Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos.
- Le Goff, Charles (1999). *La civilización del occidente medieval*. L' Hospitalet de Llobregat: Paidós Ibérica. [Publicado orixinalmente como *La Civilisation de l'occident médiéval*, 1982, Flammarion, París].
- Lucas Álvarez, Manuel / Justo Martín, María José (eds.) (1991). *Fontes documentais da Universidade de Santiago de Compostela. Pergameos da serie Bens do Arquivo Histórico Universitario (Anos 1237-1537)*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- López Ferreiro, Antonio (ed.) (1901). *Colección diplomática de Galicia Histórica*. Santiago de Compostela: Tipografía Galaica.
- Lorenzo, Ramón (1988). "Normas para a edición de textos medievais galegos". En Dieter Kremer (ed.), *Actes du XVIII Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes (Université de Trier, 1986)*. Tübingen: Max Niemeyer, vol. 6, 76-85.
- Lorenzo, Ramón (2004). "Edición de documentos medievais. Problemas que presentan algunhas abreviaturas". En Rosario Álvarez e Antón Santamarina (eds.): *(Dis)cursos da escrita. Estudos de filoloxía galega ofrecidos en memoria de Fernando R. Tato Plaza*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 449-458.
- Maia, Clarinda de Azevedo (1986). *História do galego-português: estado lingüístico da Galiza e do Noroeste de Portugal desde o século XIII ao século XVI (com referências à situação do galego*

- moderno*). Coimbra : Instituto Nacional de Investigación Científica.
- Sánchez Sánchez, X. María (2008). *A colección López Ferreiro do arquivo-biblioteca da catedral de Santiago de Compostela*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega. [Versión dixitalizada en:
<http://consellodacultura.org/mediateca/extras/cat_lopez_ferreiro.pdf>]
- Rojas Vaca, María Dolores (2001). “Los inicios del notariado público en el reino de Castilla: aportación a su estudio”. *Anuario de estudios medievales*, 31, 1, 328-400.
- Tato Plaza, Fernando R. (1999). *Libro de notas de Álvaro Pérez, notario da terra de Rianxo e Postmarcos (1457)*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- TMILG = Varela Barreiro, Xavier (dir.) (2004-): *Tesouro Medieval Informatizado da Lingua Galega*. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega. <<http://ilg.usc.es/tmilg>> [1-15/11/2011].
- Vázquez Bertomeu, (1997). “El escritorio capitular compostelano (1460-1481)”. *Historia, instituciones, documentos*, 24, 497-532.
- Zapico Barbeito, María Pilar (2005). *Colección diplomática do mosteiro de Santiago de Mens: edición e estudo*. Noia: Toxosoutos.